

Міністерство культури та інформаційної політики України
*Державний науково-методичний центр
змісту культурно-мистецької освіти*

«СХВАЛЕНО»

Науково-методичною радою
Державного науково-методичного центру
змісту культурно-мистецької освіти
Протокол № 8
від «29» грудня 2021 р.

**Типова навчальна програма з навчальної дисципліни
«МУЗИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ СКРИПКА»
середнього (базового) підрівня початкової мистецької освіти
з музичного мистецтва початкового професійного спрямування,
інструментальні класи**

**Київ
2021**

Типова навчальна програма з навчальної дисципліни «МУЗИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ СКРИПКА» середнього (базового) підрівня початкової мистецької освіти з музичного мистецтва початкового професійного спрямування, інструментальні класи. Київ, 2021. 31 с.

Укладачі: **Коптева Л. М.**, викладач Чернігівської музичної школи № 1 імені Стефана Вільконського, Чернігівського музичного фахового коледжу ім. Л. М. Ревуцького, спеціаліст вищої категорії, старший викладач, *координатор групи*;
Корінець О. М., викладач Київського державного музичного ліцею ім. М. В. Лисенка, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист;
Гойберг О. В., викладач Ужгородської дитячої музичної школи № 1 ім. П. І. Чайковського, спеціаліст вищої категорії, старший викладач;
Мрочко З. А., викладач Луцької музичної школи № 1 імені Фридеріка Шопена, керівник ансамблю скрипалів старших класів, спеціаліст вищої категорії, старший викладач.

Рецензенти: **Завалко К. В.**, завідувачка кафедри інструментально-виконавської майстерності Інституту мистецтв Київського університету імені Б. Гринченка, доктор педагогічних наук, доцент;
Коптенкова Н. С., викладач Школи джазового та естрадного мистецтв Дніпровського району міста Києва, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, президент Громадської організації українських викладачів-струнників «ESTA-Україна»;
Нич І. Я., викладач, директор Трускавецької школи мистецтв імені Романа Савицького, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист;
Сергієнко Є. О., викладач, заступник директора з навчальної роботи Черкаського музичного фахового коледжу ім. С. С. Гулака-Артемівського, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, заслужений діяч мистецтв України.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Типова навчальна програма з навчальної дисципліни «Музичний інструмент скрипка» (далі – типова навчальна програма) розроблена з урахуванням вимог до обсягу та результатів навчання, передбачених Типовими освітніми програмами середнього (базового) підрівня початкової мистецької освіти з музичного мистецтва початкового професійного спрямування, інструментальні класи (наказ Міністерства культури України від 23.07.2019 р. № 562), містить загальний нормативний зміст, обсяг та нормативні результати навчання учнів гри на скрипці, а також окреслює рекомендовані підходи до планування й організації освітнього процесу в класі скрипки. Нормативний зміст навчання за типовою навчальною програмою базується на традиційних та інноваційних методиках закордонних і вітчизняних скрипкових шкіл.

Типова навчальна програма може бути основою для розроблення викладачем робочої навчальної програми з навчальної дисципліни «Музичний інструмент скрипка». У робочій навчальній програмі, розробленій на основі цієї типової навчальної програми, викладач деталізує, конкретизує та адаптує нормативний зміст дисципліни, передбачений типовою навчальною програмою, відповідно до місцевих умов і потреб учня/учениці, визначає організаційні форми проведення та види навчальних занять, комплекс педагогічних технологій та методів викладання, необхідне методичне забезпечення, форми та засоби контролю якості знань учнів з урахуванням індивідуального підходу. Також викладач може реалізувати власний алгоритм викладання шляхом перерозподілу нормативного змісту навчання та зміни послідовності викладання навчального матеріалу дисципліни за модулями, уточнення додаткових обсягів навчального матеріалу та результатів навчання понад визначених типовою навчальною програмою.

Мета вивчення дисципліни – формування в учнів базових навичок гри на скрипці, розвиток музично-виконавської майстерності, залучення до скрипкового мистецтва, мотивація до самостійного опанування мистецтва та подальшого здобуття мистецької освіти професійного спрямування в системі фахової передвищої освіти або на поглибленому підрівні початкової мистецької освіти.

Освітній процес з навчальної дисципліни «Музичний інструмент скрипка» здійснюється у формі навчальних занять, заходів поточного та підсумкового контролю. Основною формою занять є *індивідуальний урок*.

Навчання проводиться за *модулями*. Кожен модуль передбачає формування певної частини компетентностей, що стають основою для подальшого навчання та досягнення нормативних навчальних результатів, передбачених типовою навчальною програмою. Опанування нормативного змісту навчання за типовою навчальною програмою розраховано на мінімальну нормативну кількість навчальних тижнів – 35 тижнів на рік (без урахування канікулярних періодів) та на мінімальний нормативний обсяг часу на опанування програми, що становить для:

- 1 та 2 років навчання – 70 год. на рік (2 год. на тиждень);
- 3 – 5 років навчання – 105 год. на рік (3 год. на тиждень).

З метою реалізації індивідуального підходу до кожного/кожної учня/учениці та відповідно до принципів модульної системи навчання у робочій навчальній програмі **загальну кількість навчальних годин** рекомендовано розподіляти на розсуд викладача. Розподіл навчальних годин відбувається з урахуванням необхідності поглиблення та вдосконалення набутих умінь та навичок учнів або збільшення часу на вивчення окремих модулів у зв'язку з індивідуальною потребою учня/учениці; повторення/закріплення пройденого матеріалу; репетиції та підготовки до контрольних заходів та/або публічних виступів; планування та проведення інших форм роботи (відвідування культурно-мистецьких заходів, пов'язаних зі змістом мистецької освіти тощо); відпрацювання нормативного змісту навчання через непередбачувані обставини (карантин, хвороба учня/учениці тощо).

Навчальний репертуар з навчальної дисципліни «**Музичний інструмент скрипка**» формується викладачем самостійно з урахуванням індивідуальних здібностей та рівня розвитку учня та може ускладнюватися залежно від темпу засвоєння учнем/ученицею музичного матеріалу.

Удосконалення навичок самоконтролю, саморефлексії та самооцінювання, що виявляється в розумінні учнем/ученицею власної відповідальності, розвитку інтересу, плануванні та організації ефективних домашніх занять (самопідготовки), своєчасному аналізі власних виконавських проблем та їх корекції (шляхів вирішення), відбувається упродовж усього навчання.

Для моніторингу рівня навчальних досягнень учнів застосовуються форми **поточного та підсумкового контролю**.

Поточний контроль здійснюється: під час навчальних занять (поурочний контроль); за підсумками кожного модуля (модульний контроль). Поточний контроль може здійснюватися у формі контрольних уроків, прослуховувань, заліків, у тому числі технічних (не менше одного на рік), відкритих академічних концертів. Форма поточного (поурочного, модульного) контролю визначаються викладачем відповідно до робочої навчальної програми.

Підсумковий річний контроль здійснюється після завершення кожного року навчання у формі річного *контрольного заходу*, що включає демонстрацію результатів навчання за типовою навчальною програмою. Наприкінці п'ятого року навчання проводиться **підсумковий контроль за результатами опанування типової навчальної програми** у формі іспиту (публічний/концертний виступ). Програму кожного заходу поточного та підсумкового контролів слід komponувати з різностильових та різножанрових творів. Рекомендовано включати до програми твір українського композитора або обробки українського мелосу.

Оцінювання в процесі **підсумкового контролю** здійснюється за результатами опанування типової навчальної програми в повному обсязі та

передбачає перевірку набутих фахових компетентностей за показниками, що відповідають нормативним результатам навчання, визначеним типовою навчальною програмою.

Визначення рівня досягнення учнями результатів навчання середнього (базового) підрівня початкової мистецької освіти передбачає оцінювання через виставлення балів (оцінок) у цифровому (числовому) виразі за поділом на 4 рівні: початковий (1 – 3 бали), середній (4 – 6 балів), достатній (7 – 9 балів), високий (10 – 12 балів). Метою оцінювання є визначення рівня навчальних досягнень учня/учениці в оволодінні змістом, визначеним типовою навчальною програмою на кожному з етапів навчання (*Додаток*).

Оцінювання результатів навчання має бути систематичним і послідовним, спрямованим на підтримку учнів в їхніх навчальних успіхах, розуміння ними власного прогресу навчання й формування бажання досягати навчальних результатів за типовою навчальною програмою; оцінювання не передбачає порівняння з досягненнями інших учнів та не залежить від складності опанованого репертуару, темпу набуття компетентностей тощо.

НОРМАТИВНИЙ ЗМІСТ, ОБСЯГ ТА РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Перший рік навчання

Завдання:

розвиток свободи виконавського апарату та координації ігрових рухів;
вивчення гам у дві октави, арпеджіо тризвуків з оберненнями в них, подвійних нот у I позиції, плавних та відривчастих штрихів (*detashe, legato, martele, staccato, комбіновані штрихи*);

розвиток культури звуковидобування та звуковедення;

вивчення тризвучних і чотиризвучних акордів та техніки їх виконання;

засвоєння перших п'яти позицій, їх поєднання;

формування навичок виконання мелізмів (форшлаги);

розвиток художньо-образного мислення, музичної пам'яті;

формування уявлень про агогіку (*rubato*);

координація виконавських дій з концертмейстером;

вдосконалення навичок читання з листа.

Навчальні модулі	Зміст навчання	Орієнтовна кількість годин	Результати навчання
Модуль 1. <i>Коригування постановки рук відповідно до фізіологічних особливостей учня.</i>	Вивчення мажорних та мінорних гам у межах I – V позицій та арпеджіо тризвуків з оберненнями в них.	16	Дотримується точного співвідношення ритмічних малюнків в одному метрі під час виконання мажорних та мінорних гам та всіх видів арпеджіо в межах I – V позицій.

<p>Опанування інструктивного матеріалу в межах I – V позицій</p>	<p>Основні принципи роботи над виконанням подвійних нот (I позиція). Вдосконалення виконання та вивчення штрихів: <i>detashe, legato, martele, staccato</i>. Комбіновані штрихи (симетричні та асиметричні). Підготовчі вправи для вивчення штрихів <i>spiccato i sautille</i>.</p> <p>Робота над виконанням тризвучних та чотиризвучних акордів.</p> <p>Розвиток артикуляції та рухливості пальців лівої руки. Вдосконалення техніки переходів у позиції.</p>		<p>Контролює якість звуку та точну інтонацію під час виконання подвійних нот у I позиції. Якісно виконує штрихи: <i>detashe, legato, martele, staccato</i>, комбіновані штрихи (симетричні та асиметричні) у рухливому темпі та знає їх графічне позначення у нотному тексті. Контролює свободу ігрового апарату під час виконання штрихів <i>spiccato i sautille</i>.</p> <p>Контролює точність інтонації та свободу ігрових рухів під час виконання тризвучних та чотиризвучних акордів.</p> <p>Демонструє активність та чіткість рухів пальців лівої руки під час виконання усіх видів переходів: через відкриту струну, тим самим пальцем, з нижчого на вищий палець, з вищого на нижчий палець.</p>
<p>Модуль 2. Художні та структурні особливості музичних творів.</p> <p>Формування навичок виконання мелізмів.</p> <p>Вдосконалення навичок прийому vibrato</p>	<p>Особливості звуковидобування відповідно до характеру твору.</p> <p>Динамічні відтінки (<i>piano, forte, mezzoforte, mezzopiano, crescendo, diminuendo</i>) як засіб музичної виразності.</p> <p>Форма музичних творів (проста двочастинна, тричастинна, складна тричастинна) та її складові (мотив, речення, період, каданс).</p>	<p>16</p>	<p>Демонструє навички звуковидобування відповідно до характеру твору. Використовує різну атаку та силу звуку з відповідним тембровим забарвленням.</p> <p>Використовує основні динамічні відтінки під час виконання музичних творів, рельєфність фразування, враховуючи стилістичні особливості твору.</p> <p>Визначає з допомогою викладача різні види музичних форм (проста двочастинна, тричастинна, складна тричастинна) на прикладі творів, які вивчає. Знає будову музичного твору,</p>

	<p>Особливості виконання мелізмів (форшлагги). Графічне позначення мелізмів у нотному тексті.</p> <p>Вдосконалення прийому <i>vibrato</i> як засобу музичної виразності.</p> <p>Підготовка до публічного виступу та правила поведінки на сцені.</p>		<p>який виконує, та його складові (мотив, речення, період, каданс).</p> <p>Знає графічне позначення в нотному тексті та вміє правильно розшифровувати форшлагги. Демонструє якісне виконання форшлаггів.</p> <p>Контролює керованість і легкість вібраційних рухів, їх частоту та амплітуду під час виконання музичних творів, відповідно до характеру, динаміки, стилістичних особливостей.</p> <p>Знає та дотримується правил поведінки на сцені. Вміє зосереджуватися на виконанні твору.</p>
<p>Модуль 3. Вдосконалення ігрових навичок.</p> <p>Розвиток образного мислення, музичної пам'яті, навички читання з листа</p>	<p>Подальше опанування різноманітних метроритмічних малюнків: пунктирного ритму, комбінованих та асиметричних штрихів з використанням різних частин смичка.</p> <p>Робота над вивченням тріолей та квінтолей, їх графічне позначення в нотному тексті.</p> <p>Фактурні та жанрово-стильові особливості музичних творів. Поєднання технічних та художніх засобів музичної виразності.</p>	<p>20</p>	<p>Використовує різні частини смичка під час виконання комбінованих та асиметричних штрихів. Відтворює точно пунктирний ритм. Демонструє активність та чіткість рухів пальців лівої руки під час виконання всіх видів штрихів.</p> <p>Розпізнає в нотному тексті та чітко і ритмічно відтворює на інструменті тріолі та квінтолі.</p> <p>Застосовує технічні та художні засоби музичної виразності (якісне звуковидобування, зв'язне звуковедення, різну силу звуку, виразність фразування, точність ритму та штрихів, чітку артикуляцію) під час виконання творів. Демонструє вміння виконувати твори напам'ять шляхом</p>

	Послідовність вивчення матеріалу під час читання з листа.		структурування та деталізації музичного твору. Дотримується основних правил читання з листа (визначення тональності, аплікатури, штрихів, фразування). Вміє прочитати з листа 4 – 5 п'єс, мелодії яких знаходяться в межах вивчених мажорних та мінорних тональностей, I – III позицій.
<p>Модуль 4. Робота над творами великої форми.</p> <p>Засоби виразності в музичних творах. Культура публічного виступу</p>	<p>Твори великої форми (концерт/соната/рондо/варіації) та відмінності їх побудови.</p> <p>Художньо-образні особливості музичних творів та засоби виразності (темброве забарвлення, динаміка, артикуляція, агогіка (<i>rubato</i>)).</p> <p>Робота над творами великої форми та мініатюрами з концертмейстером: метроритмічна, інтонаційна, динамічна, темброва та штрихова ідентичність.</p>	18	<p>Розуміє особливості побудови твору великої форми (на прикладі твору навчального репертуару). Передає контрастні співвідношення емоційного стану, зокрема пов'язані зі зміною тонального плану.</p> <p>Відтворює художньо-образні особливості музичного твору за допомогою засобів виразності (темброве забарвлення, динаміка, артикуляція). Демонструє агогіку фразування (цезури, агогічні/сміслові наголоси і акценти, <i>rubato</i> як незначне відхилення від основного темпу для досягнення музичної виразності звучання). Виконує музичні твори, дотримуючись стильових особливостей ритмічних малюнків, кадансів, мелізматики, штрихового оформлення.</p> <p>Досягає відповідного рівня метроритмічної, інтонаційної, динамічної, тембрової та штрихової ідентичності під час гри з концертмейстером. Виконує музичні твори з емоційним забарвленням.</p>

	Основні правила настроювання інструмента та догляду за ним. Формування навичок гри перед аудиторією.		Демонструє правильний догляд за інструментом та розуміє, як настроюється скрипка. Демонструє впевнену гру з власним емоційним наповненням.
Всього годин у навчальному році:		70	

Протягом першого року навчання учень/учениця опанує:
2 – 3 двооктавні мажорні та мінорні гами із комплексом штрихів, арпеджіо тризвуків з оберненнями в них; 8 – 10 вправ та етюдів на різні види техніки; 6 – 8 різнохарактерних п'єс; 1 – 2 твори великої форми (концерт, варіації); 4 – 5 п'єс для читання з листа.

На підсумковому контрольному заході учень/учениця виконує напам'ять частину твору великої форми або 2 різнохарактерні п'єси.

Під час виконання програми **підсумкового річного контролю** учень/учениця:

демонструє свободу виконавського апарату та чітку координацію рухів;
корегує якість звуковидобування, звуковедення та інтонації під час гри;
відтворює художньо-образні особливості музичного твору відповідно вивченим та опанованим засобам музичної виразності;

чітко відтворює динамічні відтінки, ритмічні малюнки, штрихи, зазначені в музичному тексті;

демонструє розуміння емоційного змісту музичних творів, що виконує;
досягає відчуття ансамблю під час гри з концертмейстером;
розуміє культуру публічного виступу і намагається її демонструвати під час виступів.

Другий рік навчання

Завдання:

розвиток свободи виконавського апарату на основі подальшого вдосконалення виконавської техніки;

коригування постановки рук відповідно до фізіологічних особливостей учня;
вивчення гам у три октави, арпеджіо тризвуків та домінантсептакорду з оберненнями в них, подвійних нот у I – III позиціях, штрихів (*detache, legato, martele, staccato, spiccato, sautille*, пунктирний ритм), хроматичних гам;

продовження роботи над розвитком виконавської техніки та формуванням художньо-образного мислення;

удосконалення навичок виконання мелізмів;

вдосконалення культури звуковидобування та звуковедення при зміні позицій на одній струні;

подальший розвиток навичок читання з листа та музикування з концертмейстером, формування сценічної витримки.

Навчальні модулі	Зміст навчання	Орієнтовна кількість годин	Результати навчання
<p>Модуль 5. <i>Особливості вивчення технічного матеріалу в межах I – VI позицій</i></p>	<p>Вивчення мінорних та мажорних триоктавних гам з переходами в IV, V, VI позиції, арпеджіо тризвуків з оберненнями. Ознайомлення з арпеджіо домінантсептакорду.</p> <p>Вдосконалення штрихової техніки: <i>detashe, legato</i> (до 16 нот на смичок), <i>martele, staccato, spiccato, sautille</i>; комбіновані та асиметричні штрихи. Опанування пунктирного ритму з використанням різних частин смичка.</p> <p>Інтонаційна виразність та активний слуховий контроль.</p> <p>Слуховий контроль за якістю виконання двоголосся при зміні позицій (I – III позиції).</p>	<p>16</p>	<p>Контролює та виправляє неточну інтонацію, дотримується темпової єдності під час виконання гам, арпеджіо тризвуків з оберненнями, арпеджіо домінантсептакорду. Виконує зміни позицій чотирма способами: через відкриту струну, тим самим пальцем, з нижчого на вищий палець, з вищого на нижчий палець. Знає аплікатуру в IV, V, VI позиціях. Контролює свободу рухів під час вивчення технічного матеріалу.</p> <p>Знає як позначаються штрихи <i>detashe, legato, martele, staccato, spiccato, sautille</i> в нотному тексті та дотримується ритмічної точності та характерності виконання цих штрихів у помірному темпі. Виконує чітко пунктирний ритм у різних частинах смичка.</p> <p>Контролює якість звуку та коригує його за потребою. Демонструє інтонаційну точність, зв'язне звуковедення та чітку артикуляцію пальців лівої руки, як наслідок скоординованості виконавського апарату.</p> <p>Чітко артикулює та аналізує інтервали, що виконує в I – III позиціях.</p>

<p>Модуль 6. <i>Продовження роботи над розвитком техніки та формуванням художньо-образного мислення.</i></p> <p><i>Удосконалення навичок виконання мелізмів</i></p>	<p>Робота над подальшим опануванням технічних прийомів та засобів музичної виразності для створення художнього образу твору.</p> <p>Вдосконалення виконання мелізмів (<i>трель, форшлаг, мордент</i>).</p>	<p>16</p>	<p>Застосовує опановані технічні прийоми (стійка інтонація, точність ритму та характерність виконання штрихів, чітка артикуляція, збалансована динаміка) та засоби музичної виразності (зв'язне звуковедення, відповідне темброве забарвлення, виразне фразування, використання прийому <i>vibrato</i>) залежно від жанрово-стильових особливостей твору.</p> <p>Розрізняє в нотному тексті та правильно відтворює на інструменті мелізми (<i>трель, форшлаг, мордент</i>).</p>
<p>Модуль 7. <i>Розвиток координації рухів та удосконалення штрихової техніки, якісного звуковидобування, інтонаційної точності.</i></p> <p><i>Виконання натуральних флажолетів.</i></p> <p><i>Розвиток навичок взаємодії з концертмейстером під час вивчення творів</i></p>	<p>Робота над інструктивним матеріалом у межах I – VI позицій.</p> <p>Виконання хроматичних гам двома способами: ущільненою аплікатурою (чергування пальців) та аплікатурою ковзання (<i>glissando</i>).</p> <p>Вивчення натуральних флажолетів, їх графічне позначення в тексті.</p> <p>Робота над формуванням комунікативних якостей учня, виховання відчуття партнерства під час вивчення музичних творів з концертмейстером.</p>	<p>20</p>	<p>Перерозподіляє м'язові зусилля під час виконання вправ на різні види техніки. Демонструє ритмічну стабільність, інтонаційну стійкість, належну якість звучання і якісну координацію рухів.</p> <p>Дотримується аплікатурної дисципліни під час виконання хроматичних послідовностей та хроматичних гам двома способами: ущільненою аплікатурою (чергування пальців) та аплікатурою ковзання (<i>glissando</i>).</p> <p>Знає графічне позначення флажолетів та правильно відтворює їх на інструменті.</p> <p>Демонструє вміння слухати концертмейстера та взаємодіяти з ним під час виконання творів.</p>

<p>Модуль 8. <i>Художній образ музичного твору. Інтонаційна виразність.</i></p> <p><i>Продовження роботи над розвитком навичок: читання з листа та публічного виступу</i></p>	<p>Використання засобів музичної виразності для створення художнього образу твору. Інтонаційна виразність та активний слуховий контроль.</p> <p>Робота над якісним звуковеденням під час опанування переходів на одній струні.</p> <p>Читання з листа нескладних творів.</p> <p>Етапи самостійного настроювання скрипки.</p> <p>Формування емоційного ставлення до художнього змісту музичних творів під час власного виконання.</p>	<p>18</p>	<p>Демонструє належну якість звуковедення, виразність фразування, збалансовану динаміку, точність штрихів, вміє слухати та вести мелодичну лінію на основі постійного слухового контролю.</p> <p>Якісно виконує переходи на одній струні, застосовує цю навичку в кантиленних творах. Використовує агогіку залежно від стилістичних особливостей твору.</p> <p>Вміє прочитати з листа 4 – 5 п'єс, мелодії яких знаходяться в межах вивчених мажорних та мінорних тональностей, I – IV позицій.</p> <p>Знає послідовність настроювання скрипки.</p> <p>Демонструє виконання музичних творів з емоційним забарвленням, передає цілісність звучання, розкриває емоційно-смысловий зміст, закладений композитором.</p>
<p>Всього годин у навчальному році:</p>		<p>70</p>	

Протягом другого року навчання учень/учениця опанує: 2 – 3 триоктавні мажорні та мінорні гами із комплексом штрихів, арпеджіо тризвуків з оберненнями та домінантсептакорду, подвійні ноти в I – III позиціях; 6 – 8 етюдів на різні види техніки; 5 – 6 різнохарактерних п'єс; 1 – 2 твори великої форми (концерт, варіації, соната, рондо); 4 – 5 п'єс для читання з листа.

На підсумковому контрольному заході учень/учениця виконує напам'ять частину твору великої форми або 2 різнохарактерні п'єси.

Під час виконання програми підсумкового річного контролю учень/учениця:

демонструє свободу та чітку координацію ігрових рухів обох рук;

дотримується метроритмічної, аплікатурної та інтонаційної точності під час виконання творів;
 точно відтворює нотний текст, штрихи та динамічні відтінки;
 свідомо застосовує засоби музичної виразності для розкриття художнього змісту твору;
 відображає емоційне наповнення музичного твору;
 демонструє відчуття партнерства у взаємодії з концертмейстером;
 демонструє опановані навички культури сценічної поведінки.

Третій рік навчання

Завдання:

вдосконалення техніки гри на інструменті: подальше вивчення гам у три октави та арпеджіо тризвуків з оберненнями, арпеджіо септакордів, штрихів (*detache* з використанням різних частин смичка, *legato*, *martele*, *staccato*, *spiccato*, *sautille*, комбіновані штрихи, пунктирний ритм); ознайомлення зі штрихом *Bionmi*;

вдосконалення гри подвійних нот;

опанування навичок виконання мелізмів: трелі (короткі, довгі), форшлаги (довгі, короткі), ознайомлення з різновидами мордентів;

розвиток музично-образного мислення;

подальший розвиток навичок читання з листа та навичок взаємодії з концертмейстером;

формування емоційної культури виконання.

Навчальні модулі	Зміст навчання	Орієнтовна кількість годин	Результати навчання
<p>Модуль 9. Вдосконалення техніки гри на інструменті.</p> <p>Слуховий контроль за інтонацією та якістю звука</p>	<p>Розвиток артикуляції та рухливості пальців лівої руки.</p> <p>Опанування три октавних гам та арпеджіо тризвуків з оберненнями, арпеджіо септакордів різними штриховими варіантами. Виконання мелодичних інтервалів (подвійних нот) – «ламаних» терцій, «ламаних» кварт.</p>	25	<p>Демонструє активні, легкі, ритмічні рухи пальців лівої руки в одній позиції і при зміні позицій.</p> <p>Дотримується єдиного метроритму, тримає на контролі зміну струн, позицій, якість звука під час виконання мажорних та мінорних гам, тризвуків з оберненнями та арпеджіо септакордів різними штриховими варіантами. Контролює точну інтонацію під час виконання мелодичних інтервалів (подвійних нот) – «ламаних» терцій, «ламаних» кварт.</p>

	<p>Вдосконалення штрихової техніки: <i>detache</i> з використанням різних частин смичка, <i>legato</i>, <i>martele</i>, <i>staccato</i>, <i>spiccato</i>, <i>sautille</i>, комбіновані штрихи, пунктирний ритм. Ознайомлення зі штрихом <i>Biommi</i>.</p> <p>Продовження роботи над хроматичною гаммою 2 видами аплікатур – ущільненою (чергування пальців та аплікатурою ковзання (<i>glissando</i>)).</p> <p>Робота над розвитком точної інтонації, активний слуховий контроль за якістю звука.</p>		<p>Демонструє якісне виконання в рухливому темпі штрихів: <i>detache</i> в різних частинах смичка, <i>legato</i>, <i>martele</i>, <i>staccato</i>, <i>spiccato</i>, <i>sautille</i>, комбіновані штрихи, пунктирний ритм. Знає позначення в нотному тексті штриха <i>Biommi</i> та може точно відтворити його на інструменті.</p> <p>Виконує хроматичні гами двома способами: ущільненою аплікатурою (чергування пальців та аплікатурою ковзання (<i>glissando</i>)).</p> <p>Виправляє неточну інтонацію. Контролює точність звуковисотних параметрів інтонування основних ступеней ладу, повторних та увідних тонів, чистих інтервалів ладових зв'язків між звуками. Демонструє якісне звуковедення, зміну позицій, зміну струн на основі постійного слухового контролю.</p>
<p>Модуль 10. Вдосконалення культури звуковидобування та звуковедення.</p> <p>Удосконалення способів виконання мелізматики</p>	<p>Вдосконалення якості звуковидобування та розвиток самостійного слухового контролю при роботі над звуком.</p> <p>Робота над виразністю фразування та веденням мелодичної лінії, визначення динамічної та смислової кульмінації. Удосконалення способів виконання мелізматики: трелі</p>	<p>25</p>	<p>Демонструє культуру звука та звуковидобування, контролює якість звука під час виконання творів.</p> <p>Виконує музичні твори емоційно, демонструє якість звуковедення, виразність фразування, збалансовану динаміку, вмє слухати та вести мелодичну лінію, відчуває кульмінацію твору. Знає як позначаються в нотному тексті та точно</p>

	(короткі, довгі), форшлагги (довгі, короткі). Ознайомлення з різновидами мордентів (перекреслені, неперекреслені).		відтворює на інструменті мелізми: трелі (короткі, довгі), форшлагги (довгі, короткі). Виконує різні види мордентів (перекреслені, не перекреслені) у творах, що грає.
<p>Модуль 11. Робота над якісною координацією ігрових рухів.</p> <p>Розвиток навичок читання з листа та музикування з концертмейстером</p>	<p>Вдосконалення якісної координації ігрових рухів. Ритмічна, інтонаційна та темпова стійкість.</p> <p>Вдосконалення техніки гри подвійними нотами: терціями, секстами, октавами.</p> <p>Якісне виконання тризвучних і чотиризвучних акордів. Виконання натуральних флажолетів.</p> <p>Розвиток вміння швидкого засвоєння незнайомого нотного тексту.</p> <p>Подальша робота над розвитком навичок музикування з концертмейстером під час виконання музичних творів.</p>	30	<p>Дотримується чіткого метроритму та артикуляції, темпової, інтонаційної та аплікатурної дисципліни під час виконання нотного тексту різними тривалостями, різними ритмічними групами з використанням особливих видів ритмічного поділу, непарних ритмічних групувань: тріолей, квінтолей, септолей тощо.</p> <p>Контролює якість звука та точну інтонацію під час виконання подвійних нот (терції, сексти, октави).</p> <p>Демонструє якісне виконання тризвучних і чотиризвучних акордів. Контролює м'язове зусилля лівої руки під час виконання натуральних флажолетів.</p> <p>Читає з листа твори з відповідним рівнем складності, дотримуючись основних правил читання нот з листа (визначення тональності, аплікатури, штрихів, фразування).</p> <p>Застосовує навички слухового контролю для узгодження метроритмічної, динамічної, тембрової, інтонаційної та штрихової рівноваги під час гри з концертмейстером.</p>

<p>Модуль 12. Розвиток художньо-образного мислення.</p> <p>Підготовка до публічного виступу</p>	<p>Робота над розкриттям художньо-образного змісту із застосуванням засобів музичної виразності.</p> <p>Ознайомлення з різними видами прийому <i>vibrato</i> (пальцеве/кистьове/змішане).</p> <p>Розвиток навичок якісного догляду за інструментом та самостійного настроювання скрипки.</p> <p>Опанування навичок емоційної культури виконання в підготовці до публічного виступу.</p>	<p>25</p>	<p>Відтворює характер та художній образ музичного твору за допомогою засобів музичної виразності (належна якість звуковедення, виразність фразування, збалансована динаміка, точність штрихів, вміння слухати та вести мелодичну лінію).</p> <p>Використовує опановані види прийому <i>vibrato</i> з різноманітною частотою і амплітудою вібраційних коливань. Застосовує вібраційні прийоми, відповідно до характеру та стилю твору.</p> <p>Демонструє акуратність у догляді за інструментом та бажання настроювати скрипку під наглядом викладача.</p> <p>Демонструє власне емоційне ставлення до музичних творів. Концентрується та контролює свій емоційний стан під час виступу. Володіє навичками цілісного виконання вивчених творів.</p>
<p>Всього годин у навчальному році:</p>		<p>105</p>	

Протягом третього року учень/учениця опановує: 2 – 3 триоктавні мажорні та мінорні гами із комплексом штрихів, арпеджіо тризвуків, арпеджіо септакордів, подвійні ноти (терції, сексти, октави); 1 – 2 хроматичні гами; 5 – 6 етюдів на різні види техніки; 5 – 6 різнохарактерних п'єс; 1 – 2 твори великої форми; 4 – 5 п'єс для читання з листа.

На підсумковому контрольному заході учень/учениця виконує напам'ять частину твору великої форми або 2 різнохарактерні п'єси.

Під час виконання програми **підсумкового річного контролю** учень/учениця:

демонструє позитивну динаміку у формуванні якісного виконавського апарату, свободи та координації ігрових рухів;

застосовує вивчені прийоми гри та їх різновиди відповідно до характеру, динаміки та фактури твору;

емоційно-переконливо виконує вивчені музичні твори;
володіє початковими навичками інтерпретації та цілісного виконання вивчених творів;

відтворює характер та художній образ музичного твору за допомогою опанованих засобів музичної виразності;

застосовує навички слухового контролю для узгодження метроритмічної, динамічної, тембрової, інтонаційної та штрихової рівноваги під час гри з концертмейстером;

дотримується правил сценічної поведінки під час публічного виступу.

Четвертий рік навчання

Завдання:

подальший розвиток свободи виконавського апарату та координації рухів;

подальше вивчення гам у три октави та арпеджіо тризвуків з оберненнями в них, арпеджіо септакордів різними ритмічними групами та різними інтервалами (подвійними нотами) – терціями, секстами та октавами, хроматичних гам двома способами;

оволодіння специфічними способами звуковидобування: натуральні та штучні флажолети, піцкато лівою рукою, гра під сурдину, *sul tasto*, *sul ponticello*;

удосконалення виконання мелізмів: трелі, форшлаги, морденти, ознайомлення з групето;

свідоме користування комплексом артикуляційних прийомів та читання позначень сили звука в нотному тексті;

удосконалення навичок читання з листа, гри з концертмейстером та культури публічного виступу.

Навчальні модулі	Зміст навчання	Орієнтовна кількість годин	Результати навчання
Модуль 13. <i>Розвиток свободи ігрових рухів.</i> <i>Аплікатурні особливості виконання мелізмів</i>	Мажорні та мінорні гами в три октави та арпеджіо тризвуків з оберненнями в них, арпеджіо септакордів різними ритмічними групами та різними інтервалами (подвійними нотами) – терціями, секстами та октавами.	25	Використовує опановані навички та дотримується метроритмічної, інтонаційної та аплікатурної дисципліни під час виконання мажорних та мінорних гам у три октави та арпеджіо тризвуків з оберненнями у них, арпеджіо септакордів різними ритмічними групами та різними інтервалами (подвійними нотами) – терціями, секстами та октавами.

	<p>Подальший розвиток штрихової техніки: <i>detache</i> різними частинами смичка, <i>legato</i>, <i>martele</i>, <i>staccato</i>, <i>spiccato</i>, <i>sautille</i>, пунктирний ритм, штрих <i>Biommi</i>, комбіновані штрихи.</p> <p>Вивчення хроматичних гам двома способами.</p> <p>Аплікатурні особливості виконання мелізмів: трелі (довгі, короткі), форшлаги (довгі, короткі), різні види мордентів (перекреслені, неперекреслені). Ознайомлення з мелізмом групето.</p>		<p>Демонструє позитивну динаміку в оволодінні прийомами виконання штрихів: <i>detache</i> різними частинами смичка, <i>legato</i>, <i>martele</i>, <i>staccato</i>, <i>spiccato</i>, <i>sautille</i>, пунктирний ритм, штрих <i>Biommi</i>, комбіновані штрихи на основі постійного слухового контролю.</p> <p>Демонструє рівність звуковедення під час виконання хроматичних гам двома способами виконання – прийомом <i>glissando</i> та визначеною аплікатурою.</p> <p>Знає різновидності мелізмів, їх назви та їх умовне позначення. Розпізнає в нотному тексті їх графічне зображення та дотримується метроритмічної та аплікатурної дисципліни під час виконання мелізмів: трелі (довгі, короткі), форшлаги (довгі, короткі), різні види мордентів (перекреслені, неперекреслені), групето.</p>
<p>Модуль 14. Удосконалення та розширення складових музичної виразності. Розвиток навичок самостійного розбору творів та читання з листа</p>	<p>Розвиток навичок нюансування та фразування під час виконання музичних творів (відповідно до стилю та характеру твору).</p> <p>Роль слухового контролю під час виконання прийому <i>vibrato</i>.</p>	<p>25</p>	<p>Демонструє свідоме читання позначень сили звука в нотному тексті. Вміє грамотно та виразно побудувати музичну фразу, вести мелодичну лінію з урахуванням стилю, характеру та художньо образного змісту творів, що виконуються.</p> <p>Контролює свободу виконання прийому <i>vibrato</i> на основі постійного слухового контролю.</p>

	Подальший розвиток навичок самостійного розбору творів та читання з листа.		Самостійно розбирає твори відповідної складності, дотримуючись аплікатурної, штрихової та ритмічної дисципліни.
Модуль 15. <i>Розвиток свободи виконавського апарату та якісної координації ігрових рухів</i>	Розвиток координації обох рук під час вивчення мажорних та мінорних гам у три октави та арпеджіо тризвуків з оберненнями в них, арпеджіо септакордів різними ритмічними групами, комплексом штрихів та різними інтервалами (подвійними нотами) – терціями, секстами та октавами. Оволодіння специфічними способами звуковидобування на скрипці: натуральні та штучні флажолети, піцicato лівою рукою, гра під сурдину, гра <i>sul tasto</i> , <i>sul ponticello</i> .	30	Дотримується інтонаційної, аплікатурної дисципліни та точного співвідношення ритмічних малюнків у одному метрі під час виконання мажорних та мінорних гам в три октави та арпеджіо тризвуків з оберненнями в них, арпеджіо септакордів різними ритмічними групами, комплексом штрихів та різними інтервалами (подвійними нотами) – терціями, секстами та октавами в більш швидкому темпі. Знає як позначаються в нотному тексті: натуральні та штучні флажолети, піцicato лівою рукою, гра під сурдину, гра <i>sul tasto</i> , <i>sul ponticello</i> . Демонструє навички якісного виконання цих специфічних способів звуковидобування з відповідним тембровим забарвленням.
Модуль 16. <i>Розвиток виконавських навичок у роботі над художніми творами</i>	Робота над особливостями виконання художніх творів. Розвиток вміння користуватися комплексом набутих навичок: якісного звуковидобування, штрихів, артикуляційних прийомів, прийому <i>vibrato</i> , динаміки та фразування.	25	Демонструє належну якість звуковидобування, точність штрихів та артикуляційних прийомів, виразність прийому <i>vibrato</i> та фразування, збалансований динамічний план. Застосовує опановані засоби музичної виразності для розкриття художніх образів у творі.

	<p>Розвиток емоційного наповнення музичних творів.</p> <p>Розвиток вміння самостійно настроювати скрипку.</p> <p>Підготовка до публічного виступу.</p>		<p>Емоційно виконує музичні твори, демонструючи розкриття образної складової та ступінь занурення в процес виконання.</p> <p>Дотримується правил настроювання скрипки.</p> <p>Взаємодіє з концертмейстером під час виконання музичних творів. Знає та дотримується правил сценічної поведінки.</p>
Всього годин у навчальному році:		105	

Протягом четвертого навчального року учень/учениця опанує: 2 – 3 триоктавні мажорні й мінорні гами із комплексом штрихів, арпеджіо тризвуків з оберненнями в них, арпеджіо септакордів, подвійні ноти (терції, сексти, октави); 1 – 2 хроматичні гами; 5 – 6 етюдів на різні види техніки; 5 – 6 різнохарактерних п'єс; 1 – 2 твори великої форми; декілька п'єс для читання з листа.

На підсумковому контрольному заході учень/учениця виконує напам'ять частину твору великої форми або 2 різнохарактерні п'єси.

Під час виконання програми **підсумкового річного контролю** учень/учениця:

- демонструє вільний виконавський апарат та координацію рухів рук;
- контролює якість звуковидобування;
- вільно використовує опановані навички гри та дотримується належної метроритмічної, інтонаційної та аплікатурної точності під час виконання творів;
- застосовує артикуляційні прийоми та збалансований динамічний план;
- розкриває художні образи музичних творів, що виконуються;
- вільно демонструє навички взаємодії під час виконання музичного твору з концертмейстером;
- демонструє сценічну витримку та концентрує увагу під час публічного виступу.

П'ятий рік навчання

Завдання:

- удосконалення набутих навичок гри;
- подальша робота над різними видами техніки;
- вміння користуватися комплексом артикуляційних прийомів;

використання динаміки як засобу виразності;
 творче музикування згідно з інтересами учня/учениці;
 підготовка програми підсумкового іспиту.

Навчальні модулі	Зміст навчання	Орієнтовна кількість годин	Результати навчання
<p>Модуль 17. Удосконалення навичок гри</p>	<p>Удосконалення виконання мажорних та мінорних триоктавних гам та арпеджіо тризвуків і септакордів з оберненнями. Подвійні ноти: терції, сексти, октави.</p> <p>Розвиток та вдосконалення штрихової техніки, розвиток фінгерштрихів, <i>detache</i> різними частинами смичка, <i>legato</i>, <i>martele</i>, <i>staccato</i>, <i>spiccato</i>, <i>sautille</i>, пунктирні штрихи, штрих <i>Biommi</i>.</p> <p>Вдосконалення техніки зміни позицій, різних видів переходів: через відкриту струну, тим самим пальцем, з нижчого на вищий палець, з вищого на нижчий палець; довгі та короткі переходи.</p>	<p>25</p>	<p>Дотримується аплікатурної та метроритмічної дисципліни під час виконання мажорних та мінорних триоктавних гам та арпеджіо тризвуків і септакордів з оберненнями. Грає різними ритмічними та штриховими варіантами. Виконує подвійні ноти: терції, сексти, октави в помірному темпі, дотримуючись аплікатурної дисципліни та слухового контролю.</p> <p>Якісно виконує в різних частинах смичка штрихи: <i>detache</i>, <i>martele</i>, <i>staccato</i>, <i>spiccato</i>, <i>sautille</i>, пунктирні штрихи, штрих <i>Biommi</i>. Володіє фінгерштрихами в поєднанні штрихів, <i>legato</i>. Всі штрихи виконує з ритмічною дисципліною на основі постійного слухового контролю.</p> <p>Демонструє якісне володіння технікою зміни позицій, стійку інтонацію і якісне звучання. Свідомо і правильно виконує всі види переходів: через відкриту струну, тим самим пальцем, з нижчого на вищий палець, з вищого на нижчий палець. Демонструє активність та чіткість рухів пальців лівої</p>

	<p>Подальше опанування двох видів аплікатур під час виконання хроматичних гам 2 способами на кожній окремій струні і на всіх струнах.</p> <p>Вдосконалення виконання мелізмів: трелі – довгі, короткі; форшлагги – довгі (неперекреслені), короткі (перекреслені); морденти – довгі, короткі; групето.</p>		<p>руки під час виконання довгих і коротких переходів (робить їх впевнено, із стійкою інтонацією). Дотримується правил зміни позицій на основі постійного слухового контролю.</p> <p>Демонструє чітку аплікатурну та інтонаційну дисципліну при виконанні хроматичних гам окремо на кожній з чотирьох струн і на всіх струнах двома видами аплікатур – ущільненою (чергування пальців) і аплікатурою ковзання (<i>glissando</i>).</p> <p>Визначає різновиди мелізмів, їх позначення в нотному тексті і вірно виконує їх, відповідно до стилю і змісту музичного твору.</p>
<p>Модуль 18. <i>Особливості художнього виконання музичних творів</i></p>	<p>Засоби музичної виразності для розкриття змісту художнього твору.</p> <p>Розвиток і вдосконалення навичок використання і виконання динамічних відтінків.</p> <p>Робота над фразуванням у музичних творах різних за жанром, стилем і характером.</p>	<p>25</p>	<p>Використовує опановані засоби музичної виразності під час виконання музичного твору (звуковедення, поєднання штрихів, відтворення динамічних відтінків, <i>crescendo</i>, <i>diminuendo</i>, рельєфність фразування, використання прийому <i>vibrato</i>).</p> <p>Користується свідомо швидкістю, вагою, розподілом смичка під час виконання динамічних відтінків.</p> <p>Демонструє вміння самостійно визначати наявність цезур і кульмінацій. Виразно інтонує і веде</p>

	<p>Вдосконалення володіння прийомом <i>vibrato</i>.</p> <p>Розвиток навичок аналізу музичної форми.</p> <p>Розвиток навичок самостійного розбору творів, що вивчаються та читання з листа етюдів, легких п'єс.</p>		<p>мелодичну лінію, враховує жанр, стиль, характер і образний зміст музичного твору, що виконується.</p> <p>Свідомо застосовує прийом <i>vibrato</i> відповідно до жанру, стилю і характеру музичних творів, які виконує.</p> <p>Визначає з допомогою викладача на прикладі творів, які вивчаються, різні види елементів музичного матеріалу (мотив, фраза, речення, період) та музичних форм (двочастинна/тричастинна з репризою/сонатна/рондо/рондо-соната).</p> <p>Розбирає самостійно твір, що вивчає. Дотримується аплікатурної та штрихової дисципліни та стильових особливостей під час виконання.</p> <p>Виконує з листа етюд/легку п'єсу з чітким дотриманням метроритму, інтонації, окремих стильових і музичних моментів.</p>
<p>Модуль 19. Розвиток виконавського апарату та якісної координації рухів.</p> <p>Специфічні засоби звуковидобування на скрипці</p>	<p>Розвиток слухового контролю під час виконання мажорних і мінорних гам у три октави.</p> <p>Гами ломаними терціями, квартами, хроматичні двома видами аплікатури: ущільненою (чергування пальців) і аплікатурою ковзання (<i>glissando</i>).</p> <p>Гами на одній струні. Тризвуки і септакорди з оберненнями.</p> <p>Подвійні ноти: терції, сексти, октави.</p>	<p>30</p>	<p>Контролює якість звука, інтонації, зміну смичка, поєднання струн, якість переходів у позицію під час виконання мажорних і мінорних гам у три октави в різних ритмічних і штрихових варіантах, гам ломаними терціями, квартами і хроматичних гам двома видами аплікатур – ущільненою (чергування пальців) і аплікатурою ковзання (<i>glissando</i>), гам на одній струні, тризвуків і септакордів</p>

	<p>Удосконалення користування комплексом артикуляційних навичок відповідно до жанру, стилю, характеру музичного твору. Робота над атакою звуку (швидка, повільна, м'яка, гостра, активна, розспівана тощо). Філірування звука окремих нот, у мотивах, закінчень фраз, речень.</p> <p>Вдосконалення зміни струн за допомогою кисті, пальців.</p> <p>Робота над опануванням фінгерштриха в комбінованих штрихах при зміні струн.</p> <p>Вдосконалення гри акордів: розкладені, одночасно взяті 3-4-звучні акорди.</p> <p>Робота над вивченням флажолетів (натуральні, штучні-квартові, квінтові).</p>		<p>з оберненнями. Дотримується слухового і аплікатурного контролю під час гри подвійних нот: терцій, секст та октав. Демонструє навички розподілу смичка, свідоме користування його швидкістю і пружністю.</p> <p>Застосовує навички і розуміння використання різної атаки звуку відповідно до жанру, стилю, характеру музичного твору. Користується навичкою філірування звуку на окремих нотах у мотивах, закінченнях фраз, речень.</p> <p>Володіє зміною струн у різних темпах і комбінаціях за допомогою кисті, пальців.</p> <p>Користується фінгерштрихом при зміні струн.</p> <p>Демонструє якісну гру 3-4-звучних акордів, тримаючи на контролі інтонацію, якість звуку і фізичні відчуття рук. Свідомо користується різною технікою гри акордів відповідно до жанру, стилю, змісту музичного твору.</p> <p>Застосовує техніку гри флажолетів. Демонструє якісну гру флажолетами (натуральні,</p>
--	---	--	--

	Різні види піцкато: правою і лівою рукою та гра на грифі і біля підставки.		штучні-квартові, квінтови). Застосовує навички гри різними видами піцкато правою і лівою рукою та гри на грифі і біля підставки під час виконання музичних творів різного жанру і стилю, використовуючи різну силу звуку та відповідне темброве забарвлення.
Модуль 20. Робота над художніми творами різних стилів. Підготовка до підсумкового іспиту	Розвиток вміння користуватися комплексом набутих навичок: якісного звуковидобування, техніки штрихів, подвійних нот, вміння користуватися прийомом <i>vibrato</i> , динамікою у виконанні художніх творів різного стилю. Виховання культури гри з концертмейстером як засіб розвитку музичного слуху. Вдосконалення навички самостійного настроювання інструмента. Робота над розвитком артистизму і сценічної витримки.	25	Демонструє під час виконання вивчених музичних творів належну якість звуковидобування, техніку штрихів, подвійних нот, правильні артикуляційні навички, точне виконання динамічних відтінків. Вміє користуватися прийомом <i>vibrato</i> з різноманітною частотою і амплітудою вібраційних коливань. Музично і виразно розкриває художній зміст творів, що виконуються. Вміє розподіляти увагу та слухати концертмейстера. Володіє навичками узгодження динамічної рівноваги голосів, інтонації, штрихів, кульмінацій, драматургічних особливостей твору. Вміє самостійно настроювати інструмент. Готується і налаштовується на виступ. Демонструє опановані навички сценічної витримки та творчого втілення сценічного образу.
Всього годин у навчальному році:			105

Протягом п'ятого навчального року учень (учениця) опанує: 2 – 3 триоктавні мажорні та мінорні гами із комплексом штрихів, арпеджіо (обернення тризвуків, септакордів), подвійні ноти (терції, сексти, октави); гами ломаними терціями, квартами, хроматичні; 5 – 6 етюдів (з них бажано 1 – 2 каприси); 1 – 2 твори великої форми; 5 – 6 різнохарактерних п'єс; читання з листа – декілька п'єс, етюдів.

Завдання підсумкового контролю: виконує напам'ять 1 триоктавну гаму із комплексом штрихів, арпеджіо тризвуків та септакордів у ній, подвійні ноти (терції, сексти, октави); 1 етюд або каприс; частину твору великої форми; 1 – 2 різнохарактерні п'єси (одна з них бажано українського композитора).

Під час виконання програми **підсумкового іспиту** учень/учениця:

демонструє вільний виконавський апарат, чітку координацію рук та свободу ігрових рухів;

демонструє якісне виконання інструктивного матеріалу;

застосовує комплекс артикуляційних навичок та опанованих засобів музичної виразності відповідно до жанру, стилю, характеру музичного твору;

здійснює контроль над якістю звука, інтонацією, метроритмом, динамікою, фразуванням;

демонструє виконання музичних творів наповнено, емоційно, відповідно стилю; вміє самостійно настроювати скрипку;

демонструє навички творчої взаємодії з концертмейстером під час виконання музичних творів;

демонструє артистизм, виконавську культуру та сценічну витримку під час публічного виступу.

СПИСОК ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ ТА РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Альбом скрипача. Етюды для скрипки. Вып. 3. Москва : Советский композитор, 1988. 119 с.
2. Альбом скрипача. Классическая и современная музыка для скрипки и фортепиано. Вып. 1. Москва : Советский композитор, 1989. 95 с.
3. Альбом скрипача. Классическая и современная музыка для скрипки и фортепиано. Вып. 2. Москва : Советский композитор, 1989. 119 с.
4. Берио Ш. Вариации для скрипки и фортепиано. Москва : Музыка, 1987. 47 с.
5. Вивальди А. Концерт ля минор для скрипки и фортепиано. Москва : Музыка, 1982. 16 с.
6. Виотти Дж. Ученические концерты и пьесы крупной формы для скрипки и фортепиано. Концерт № 20 Ре мажор. Москва : Музгиз, 1953. 39 с.
7. Гайдн Й. Концерт № 2 Соль мажор для скрипки и фортепиано. Москва : Музыка, 1968. 31 с.
8. Гайдн Й. Сонаты для скрипки и фортепиано. Москва : Музыка, 1972. 95 с.

9. Гендель Г. Ф. Сонати для скрипки з фортепіано. Зошит 1. Київ : Мистецтво, 1966. 27 с.
10. Гендель Г. Ф. Сонати для скрипки з фортепіано. Зошит 2. Київ : Мистецтво, 1966. 27 с.
11. Гилельс Е. Ежедневные упражнения скрипача. Москва : Советский композитор, 1990. 71 с.
12. Гомоляка В. Десять п'єс для скрипки з фортепіано. Київ : Музична Україна, 1976. 61 с.
13. Григорян А. Гаммы и арпеджио для скрипки. Москва : Музыка, 1988. 58 с.
14. Данкля Ш. Вариации для скрипки и фортепиано. Средние и старшие классы ДМШ. Москва : Музыка, 1975. 35 с.
15. Данкля Ш. Этюды. Москва : Музыка, 1966. 46 с.
16. Донт Я. Этюды и каприсы. Москва : Музыка, 1974. 48 с.
17. Етюди для скрипки на різні види техніки 5–7 кл. Київ : Музична Україна, 1981. 48 с.
18. Зельдіс В. Вивчення позицій на скрипці. Київ : Музична Україна, 1982. 96 с.
19. Зноско-Боровський О. Альбом юного скрипача. Київ : Музична Україна, 1960. 24 с.
20. Избранные этюды для скрипки. Вып. 2 / сост. К. Фортунатов. Москва : Музыка, 1971. 70 с.
21. Конюс Ю. Маленькие этюды и упражнения в двойных нотах. Москва : Музыка, 1986. 24 с.
22. Корелли А. Шесть сонат для скрипки и фортепиано. Ленинград: Музыка, 1981. 24 с.
23. Крейцер Р. Этюды. Москва : Музыка, 1991. 128 с.
24. Музична школа: Вип. 118 / переклад. для скрипки і фортепіано О. Агапової. Київ : Менеджмент – XXI, 2018. 56 с.
25. Педагогічний репертуар для скрипки ДМШ. П'єси для скрипки 5 клас. Вип. 1, 3, 4, 6. Київ : ОМіМЛУкр, 1962.
26. Педагогічний репертуар для скрипки ДМШ. П'єси для скрипки 6 клас. Вип. 1 – 6. Київ : ОМіМЛУкр, 1962.
27. Педагогічний репертуар для скрипки ДМШ. П'єси для скрипки 7 клас. Вип. 1 – 10. Київ : Мистецтво, 1963.
28. Подвала В. П'єси для скрипки з фортепіано. Репертуар ДМШ. Київ : Музична Україна, 1987. 25 с.
29. Пьесы и произведения крупной формы для скрипки и фортепиано. Средние и старшие классы ДМШ. Москва : Музыка, 1988. 56 с.
30. Пьесы старинных французских композиторов для скрипки и фортепиано / ред. Ю. Уткин. Москва : Музыка, 1969. 28 с.
31. Роде П. 24 каприса. Москва : Музыка, 1974. 52 с.
32. Роде П. Концерт № 6 Си бемоль мажор для скрипки и фортепиано. Москва : Музыка, 1961. 20 с.

33. Роде П. Концерт № 7 ля минор для скрипки и фортепиано. Москва : Музыка, 1966. 19 с.
34. Роде П. Концерт № 8 ми минор для скрипки и фортепиано. Москва : Музыка, 1966. 11 с.
35. Скорик М. Твори для скрипки з фортепіано. Київ : Музична Україна, 2012. 105 с.
36. Скрипка. Учебный репертуар для 5 класса ДМШ. П'єси для скрипки з фортепіано / уряд. П. Макаренко, О. Манілов, В. Стеценко. Київ : Музична Україна, 1969. 29 с.
37. Скрипка. Учебный репертуар музичних училищ. Вип. 1. П'єси для скрипки з фортепіано / уряд. П. Макаренко, О. Манілов, В. Стеценко. Київ : Музична Україна, 1980. 62 с.
38. Скрипка. Учебный репертуар музичних училищ. Вип. 2. П'єси для скрипки з фортепіано / уряд. П. Макаренко, О. Манілов, В. Стеценко. Київ : Музична Україна, 1981. 70 с.
39. Старинные сонаты для скрипки и фортепиано. Педагогический репертуар ДМШ. Средние и старшие классы. Москва : Музыка, 1990. 54 с.
40. Тартини Дж. Сонаты для скрипки и фортепиано / сост. Л. Фейгин. Москва: Музыка, 1975. 47 с.
41. Фиорилло Ф. 36 этюдов и каприсов. Москва : Музыка, 1990. 54 с.
42. Хрестоматия для скрипки 4 – 5 кл. Пьесы и произведения крупной формы /сост. Ю. Уткин. Москва : Музыка, 1984. 110 с.
43. Хрестоматия для скрипки 5 – 6 кл. Пьесы и произведения крупной формы / ред. Т. Ямпольский. Москва : Музыка, 1976. 112 с.
44. Хрестоматия для скрипки. Концерты. Вып. 1. Пед. репертуар ДМШ. Средние и старшие классы / ред. М. Воронова. Москва : Музыка, 1988. 119 с.
45. Хрестоматия для скрипки. Концерты. Выпуск 2. Пед. репертуар ДМШ. Средние и старшие классы / ред. М. Воронова. Москва : Музыка, 1989. 112 с.
46. Чайковский П. Пьесы. Переложение для скрипки и фортепиано. Москва : Музыка, 1987. 49 с.
47. Шрадиг Г. Упражнения для скрипки. Ч. 1. Москва : Музыка, 1989. 32 с.
48. Юный скрипач. Вып. 3 / сост. К. Фортунатов. Москва : Музыка, 1987. 73 с.
49. Юним скрипалям / ред. К. Тахтаджиєв. Київ : Музична Україна, 1974. 32 с.
50. Юним скрипалям. Учб.-педагогіч. репертуар для 5 кл. ДМШ. Вип. 4 – 5 / ред.-упоряд. К. Тахтаджиєв. Київ : Музична Україна, 1975.
51. Юним скрипалям. Учб.-педагогіч. репертуар для 7 кл. ДМШ. Вип. 6 / ред.-упоряд. К. Тахтаджиєв. Київ : Музична Україна, 1976. 110 с.
52. Solos for young violinists / completed and edited by Barbara Barber. Volume 1 – 6. Summy-Birchard Inc, 1997. 31 p.

Методична література

1. Вибрато как средство музыкальной выразительности в игре на скрипке. Методический очерк. Москва : Музгиз, 1956. 12 с.
2. Вопросы скрипичного исполнительства и педагогики: сборник статей / сост. С. Сапожников. Москва : Музыка, 1968. 146 с.
3. Завалко Е. В. Детская скрипичная педагогика: инновационный подход. Киев : Центр учебной литературы, 2014. 376 с.
4. Завалко Е. В. Самостоятельная работа скрипача: пособие для учеников и их родителей. Учебно-методическое пособие. Киев : Центр учебной литературы, 2017. 60 с.
5. Завалко К. В. Інноваційне музичне навчання та розвиток музичних здібностей учня. Навч.-метод. посіб. Київ : ЦНЛ, 2020. 200 с.
6. Завалко К. В., Проворова Є. М. Самовдосконалення вчителя музики: інноваційно-праксеологічний підхід / за заг. ред. К. В. Завалко. Навч.-метод. посіб. Київ : ЦНЛ, 2021. 339 с.
7. Как учить игре на скрипке в музыкальной школе / сост. М. М. Берлянич. Москва : Классика-XXI, 2017. 204 с.
8. Кюхлер Ф. Техника правой руки скрипача. Киев : Музична Україна, 1974. 57 с.
9. Мострас К. Интонация на скрипке. Методический очерк. Москва : Музгиз, 1962. 154 с.
10. Музичний інструмент скрипка. Програма для музичної школи, музичного відділення початкового спеціалізованого мистецького навчального закладу (школи естетичного виховання). Вінниця : ПП Нова книга, 2007. 112 с.
11. Нісімчук А. С., Падалка О. С., Шпак О. Т. Сучасні педагогічні технології. Київ : Просвіта, 2000. 386 с.
12. Програма по класу скрипки початкових спеціалізованих навчальних закладів. Львів : ТеРус, 2006. 44 с.
13. Пятигорский В. Система скрипичной техники: учебно-метод. пособие. Ч. 1. Теория. Методические комментарии. Киев : Кафедра, 2011. 120 с.
14. Пятигорский В. Система скрипичной техники: учебно-метод. пособие. Ч. 2. Нотные примеры. Киев : Кафедра, 2011. 108 с.
15. Стеценко В. Методика навчання гри на скрипці. Ч. 1. Київ : Музична Україна, 1974. 170 с.
16. Стеценко В. Методика навчання гри на скрипці. Ч. 2. Київ : Музична Україна, 1982. 120 с.
17. Юр'єв О. Виразальні можливості скрипкових штрихів. Київ : Музична Україна, 1974. 115 с.
18. Ямпольский И. Основы скрипичной аппликатуры. Москва : Музыка, 1977. 183 с.
19. Янкелевич Ю. Педагогическое наследие. Москва : Музыка, 2009. 126 с.
20. Harris P. Simultaneous Learning: The definitive guide (Improve your teaching!). Faber Music Limited, 2017. 82 p.

Интернет-ресурсы

1. Petrucci Music Library! URL : https://imslp.org/wiki/Main_Page (дата звернения: 20.12.2021).
2. Нотный архив Бориса Тараканова. URL : <http://notes.tarakanov.net/> (дата звернения: 15.12.2021).
3. Free Violin Sheet Music. URL : <https://www.8notes.com/violin/> (дата звернения: 16.12.2021).

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Рівні компетенції	Бали	Характеристика навчальних досягнень
Початковий	1 – 3	Рівень відтворення музичного тексту не відповідає програмним вимогам. Учень/учениця може виконувати окремі фрагменти музичних творів, демонструє початковий рівень володіння технічними навичками. Робить численні помилки, відсутня емоційність виконання.
Середній	4 – 6	Виконання навчальних завдань та програми має велику кількість недоліків: він невпевнений, часто зупиняється, робить помилки; динамічна та емоційна виразність майже відсутня. Допускає значні помилки у відтворенні штрихів. Якість звуковидобування та технічна база – на посередньому рівні. Учень/учениця не завжди відтворює художній зміст музичних творів. Відсутня свобода виконавського апарату.
Достатній	7 – 9	Учень/учениця демонструє необхідні навички та вміння, але мають місце деякі технічні недоліки, порушення метроритмічної пульсації, неточність інтонування, проблеми з свободою виконавського апарату та невпевненість творчої реалізації втілення образно-емоційної складової музичних творів.
Високий	10 – 12	Учень/учениця впевнено та якісно виконує програмні твори, які відповідають вимогам поточного етапу навчання, вільно володіє опанованими прийомами гри. Втілює художній образ музичного твору з усвідомленим та узгодженим застосуванням визначених засобів музичної виразності. Демонструє високий технічний рівень, музичне мислення, сценічну культуру.